

Radicale ecologie & postmodernisme

Recensie van

Contesting Earth's Future

Zimmerman, M, 1995.

Berkeley: University of California Press

Een tegensprekelijk debat is pas geslaagd, als het beste wat elke deelnemer te bieden heeft erin tot zijn recht komt. In *Contesting Earth's Future* ('Redetwisten over de toekomst van de aarde') worden deep ecology, sociale ecologie, ecofeminisme en postmodernisme intensief met mekaar geconfronteerd. Wat hebben deep ecologists bijvoorbeeld als verweer wanneer ecofeministen hen verwijten dat zij de eindigheid niet aanvaarden? Dergelijke confrontaties van standpunten zijn uiterst leerzaam, daar ieders standpunt onwillekeurig fragmentair, eenzijdig en voorlopig is.

De opzet van dit verhelderende boek is dubbel. Ten eerste wil het de radicale ecologen van alle slag, te weten aanhangers van de deep ecology, de sociale ecologie en het ecofeminisme er toe aanzetten een aantal gevaren au sérieux te nemen. Bedoeld worden zowel algemene gevaren die alle revolutionaire bewegingen bedreigen, als meer specifieke gevaren ten gevolge van de speciale mens-natuur verhou-

ding die hen bezighoudt. Zimmermans toonzetting is ongewoon constructief en staat in fel contrast met zo vele kritieken op radicale ecologie die zich verliezen in eenzijdigheid en daarbij de hoofduitdaging, namelijk de ecologische crisis zelf, uit het oog verliezen.

Ten tweede onderzoekt de auteur of de radicale ecologie wel in staat is het anti-autoritarisme en het gelijkheidsstreven van het modernisme voort te zetten, na haar verwerping van het objectief der moderniteit om de natuurlijke wereld volledig onder controle te krijgen. Kunnen met name slogans van de diepe ecologie zoals 'Een wijdere identificatie met de natuur' en 'Zelfrealisatie voor alle levende wezens' de emancipatorische fakkel overnemen van de moderniteit?

Zimmermans visie is dat de moderne socio-economische structuren een erfenis zijn van de Verlichting. Die structuren blijven voortbestaan, ondanks fundamentele kritieken vanuit vele verschillende hoeken. Hij ziet verschillende

groepen critici. Ten eerste de *conservatieve tegenstanders van de moderniteit*, die uitgesproken anti-democratisch en anti-egalitair zijn ingesteld. Het zijn de Heideggers, Spengers en Jüngers, allemaal in het kielzog van Nietzsche. We weten nu hoe hun gedweep met een 'nieuw begin' aberraties als het Nazisme en de *Blut und Boden*-ideologie kon voeden. Daarnaast zijn er de *post-moderne theoretici* zoals Derrida en Foucault, wiens verwerpen van de moderniteit eveneens neoconservatieve trekjes kan vertonen.

Vervolgens beschrijft Zimmerman de kritiek van de *radicale ecologisten*, die volgens hem haar wortels heeft in de tegencultuur en die de ecologische crisis ziet als het einde van de droom van onbeperkte materiële groei, een droom die gekoesterd werd door de moderniteit. Dat is wat de deep ecology, de sociale ecologie en het ecofeminisme gemeen hebben. Voor wat hun diagnose en remedies voor de ecologische crisis betreft, ziet hij de volgende verschillen:

	<i>Diagnose</i>	<i>Remedie</i>
<i>Deep ecology</i>	Antropocentrisme	Zelfontplooiing
<i>Sociale ecologie</i>	Ongelijkheid	Kleinschalige anarchistische gemeenschappen
<i>Ecofeminisme</i>	Patriarchaat	Patriarchaat ontmantelen

Ook bepaalde *wetenschappelijke theorieën*, zoals de chaostheorie en de recentste opvattingen in de wetenschappelijke ecologie (geen ecologisch evenwicht, geen natuurlijke orde), zetten zekerheden van de moderniteit onder spervuur. Daarna komt de invalshoek van de *transpersoonlijke psychologie* aan bod. Ken Wilbers opvattingen van de menselijke psyche als (voorlopig) enige manifestatie van een 'kosmisch bewustzijn'

krijgen veel aandacht. Geen zondeval van Adam en Eva, wel een opstanding in de hof van Eden, naar hogere niveau's van bewustzijn. Zimmerman bespeurt in dit neo-hegelianisme verwantschappen met het ecofeministische idee om de Verlichting te voltooien door komaf te maken met het patriarchaat, maar ook met de Zelf-ontplooiing waarmee de diepe ecologisten het mens-natuur dualisme te lijf gaan.

Zimmermans verwachtingen blijken hoog gespannen wanneer hij het alternatief opvoert van de *kritische post-modernen*, zoals hij ze bestempelt.

Vooreerst weigert hij het postmodernisme ongenueanceerd te verwerpen als verraad van de intellectuelen. Een filosofische stroming die terecht de ideologie der moderniteit te lijf gaat, waar deze totalitaire regimes en de ongebreidelde overheersing van de natuur heeft gelegitimeerd, kan niet waardeloos zijn. Vandaar zijn sympathie voor visies die naar synthese zoeken tussen de emancipatorische krachten der moderniteit, het gedecentreerde subject van het postmodernisme en de deelname in de natuur van de radicale ecologie. We zijn hier in een land vol technologie (G. di Zerega) en cybernetica (A. Argyros), bevolkt door cyborgs (D. Haraway). Het verhaal eindigt zo met de hoop dat nieuwe technologische ontwikkelingen de dromen van vrijheid, welvaart en ecologisch welzijn zullen kunnen verzoenen.

Dat is een einde dat men eigenlijk niet verwacht van iemand die van start ging met een waarschuwing voor het geloof in de mythe van het 'nieuwe begin'. Maar misschien voelt iedereen wel eens de behoefte te dromen in plaats van dag in dag uit de onheilsprofeet uit te hangen.

Willy Weyns